

Detenția sau tratamentul psihiatric: ce aleg pacienții?

În data de 27 octombrie 2022, în cadrul Secției nr. 10, Spital Clinic de Psihiatrie, destinată aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical, a avut loc un incident atipic. Mai mulți pacienți au provocat un incendiu, crescând, astfel, riscurile față de propria persoană și față de personalul medical, cauzând daune semnificative instituției. Pentru a face față acestui incident, a fost necesară implicarea Brigăzii de Poliție cu Destinație Specială Fulger pentru detensionare, care a făcut uz de agresiune pentru a imobiliza pacienții. Printre cauzele care ar fi determinat pacienții să recurgă la acest gest sunt și condițiile de tratament care li se oferă.

Din aceste considerente, prezenta analiză se va concentra pe studierea măsurilor de constrângere cu caracter medical în

cadrul instituției: deziderat versus realități curente.

De asemenea, vom examina măsurile adoptate de autoritățile competente pentru prevenirea apariției unor incidente repetitive, pentru adaptarea tratamentului la nevoile utilizatorilor serviciului psihiatric la un an după producerea incidentului.

Importanța măsurilor de constrângere cu caracter medical

Centralizarea modului în care se aplică măsurile de constrângere cu caracter medical reprezintă un aspect deosebit de important, mai ales în cazurile în care autoritățile judiciare aleg, perfect integrabil în politici penale umane, să trateze o persoană care a comis o infracțiune în stare de iresponsabilitate. În astfel de situații, accentul trebuie să fie pus pe parcursul de recuperare pentru a reduce gradul de pericolozitate și nu pe resocializare (detenție în regim ordinar), care ar implica o abordare mai rigidă centrată pe responsabilizarea individuală în vederea reintegrării și reeducării.

Nu poate fi izolată constatarea faptului că aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical poartă sarcina dublă: a) răspunde expectațiilor societății de a izola un pericol care poate recidiva; b) răspunde necesităților de a trata și de a nu sancționa o persoană care nu poartă răspundere pentru ilegalitățile pe care le admite sub presiunea unor afecțiuni psihiatrice.

Reglementarea punerii în practică a măsurilor de constrângere cu caracter medical

Este important să subliniem că legislația națională prevede tratament special pentru pacienții cu antecedente infracționale. Astfel, conform prevederilor legale, a fost înființată Secția nr. 10 în cadrul Spitalului Clinic de Psihiatrie. Această Secție are ca misiune furnizarea de asistență medicală, îngrijire și terapie psihiatrică

specializată pentru persoanele aflate în internare psihiatrică în baza unui act de justiție, fie pentru infracțiuni comise în stări de iresponsabilitate, fie pentru cele care au dezvoltat o astfel de stare în timpul executării unei pedepse privative de libertate.

- Secția nr. 10 a fost destinată, exclusiv, internării bărbaților adulți sub supraveghere strictă și are o capacitate de tratament pentru 80 de pacienți.
- Costul tratamentului și îngrijirii unui pacient supus executării măsurilor de constrângere cu caracter medical este de 536 de lei pe zi.
- Durata media de spitalizare a pacienților sub supraveghere riguroasă, conform datelor statistice, este de, aproximativ, 1442 de zile.
- Personalul din cadrul Secției nr. 10 respectă structura de personal aprobată de Ministerul Sănătății, care include:
 - un șef de Secție, medic: trei medici psihiatri;
 - un asistent medical superior;
 - jumătate de unitate asistent medical de proceduri;
 - zece asistenți medicali care lucrează în ture de 24/24;
 - un econom;
 - jumătate de unitate infirmier pentru însoțirea bolnavilor;
 - un băieș;
 - patru bufetiere;
 - douăzeci de asistenți medicali care lucrează în ture de 24/24;
 - un psiholog;
 - un terapeut ocupațional.

Realitățile curente ale punerii în practică a măsurilor de constrângere cu caracter medical

Secția nr. 10 din cadrul Spitalului Clinic de Psihiatrie se confruntă cu dificultăți în tratarea pacienților cu antecedente infracționale. Lipsa unui regulament specific

pentru gestionarea incidentelor agresive, a echipei de intervenție, precum și absența instrumentarului profesional, a pregătirii adecvate pentru supravegherea pacienților în situații dinamice, reprezintă provocări semnificative pentru Secție.

Gama de probleme din cadrul serviciului a permis izbucnirea incidentului din 27 octombrie 2022. Din păcate, răspunsul la acest incident a fost, mai degrabă marginal, concentrându-se pe aspecte materiale/condiții de activitate în detrimentul investițiilor în îmbunătățirea calității abordării pacienților, a competențelor profesionale și a remunerației personalului care se confruntă cu riscuri profesionale semnificative.

Lista acțiunilor întreprinse (pentru a remedia problematicile provocate din urma incidentului) poate fi apreciată ca fiind utilă, dar nu și suficientă pentru reabilitarea serviciului și pentru prevenția unor incidente similare în viitor:

- În luna noiembrie 2022, instituția medicală a inițiat lucrările de reparație a încăperilor din Secția nr. 10, costând aproximativ 600.000 MDL. Ministerul Sănătății a contribuit cu suma de 294.679 MDL. Lucrările au fost finalizate în data de 20 decembrie 2022.
- În prezent, se desfășoară o reparație capitală a acoperișului blocului Secției, cu un deviz de cheltuieli de aproximativ 1,6 milioane MDL.
- În prezent, se desfășoară lucrări de reparație capitală a acoperișului Secției.
- Mobilierul din Secție a fost înlocuit în întregime.
- S-a îmbunătățit controlul asupra calității alimentației.
- S-au relaxat restricțiile terapeutice din Secție, inclusiv posibilitatea de a deține telefoane mobile personale. De asemenea, Secția a fost echipată cu o rețea telefonică urbană și extraurbană.
- Au fost instalate cutii poștale pentru corespondență.

În ansamblu, măsurile menționate reprezintă un început pozitiv în eforturile de a îmbunătăți condițiile de activitate ale Secției nr. 10, însă, este esențial să se recunoască – aceste măsuri materiale reprezintă doar o parte a răspunsului la problemele sesizate, având un impact limitat pentru lichidarea unor vulnerabilități de sistem. Simplul fapt că există doar un terapeut ocupațional sugerează în ceea ce privește abordările aplicate în cadrul referinței pacienților, care se axează, primar, pe farmacoterapie și nu pe dezvoltarea abilităților sociale.

Adițional, se ține a se menționa că persoana inițiator a incidentului din 27 octombrie 2022, a fost transferată în detenție în Penitenciarul nr. 17 – Rezina, în baza verdictului instanței bizuit pe expertiza medico-legală psihiatrică ce indica asupra compensării medicale și capacității de continuare a executării privative de libertate a persoanei.

Irina Barbîroș, Șef al Direcției Medicale din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor, subliniază că trebuie clarificat faptul – *persoana care a declanșat incidentul în Secția nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie era un deținut al Penitenciarului nr. 17 – Rezina. În timpul executării pedepsei privative de libertate, acesta a dezvoltat o patologie care a necesitat aplicarea de măsuri de constrângere cu caracter medical. După incident, individul a fost supus unei expertize repetate, care nu a mai confirmat necesitatea tratamentului în format riguros sub constrângere. Prin urmare, a fost luată decizia de a-l transfera în mediul penitenciar.*

Irina Barbîroș a subliniat că *inițiatorul incidentului prezintă acum o atitudine conformistă în penitenciar, nu a fost implicat în abateri de la reguli și este mulțumit de condițiile de detenție, fapt comparat cu starea lucrurilor în condițiile de tratament spitalicesc. Acesta urmează, de asemenea, un tratament în regim ambulatoriu.*

Vasile Cazacu, psihiatru și expert judiciar, menționează, în contextul retrospectiv – *mediul penitenciar are tendința de a agrava stările psihiatrice. Inițiatorul incidentului a testat aceste consecințe, motiv pentru care i s-au aplicat măsuri de constrângere cu caracter medical. În expertiza realizată la solicitarea instanței, expertul psihiatric medico-legal a indicat recomandări terapeutice pentru a îmbunătăți starea sa mentală. Cu toate acestea, substanța acestei expertize medico-legale a fost ignorată de instanță și nu a fost inclusă în verdictul prin care s-au dispus măsurile de constrângere cu caracter medical.*

Se poate prefera mediul penitenciar în locul regimului de tratament psihiatric în staționar?

Incidentul din 27 octombrie 2022 a demonstrat, cu stupoare, că persoanele aflate în tratament psihiatric staționar nu sunt mulțumite de modul în care sunt oferite serviciile în Secția nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie. Acesta suferă din cauza lipsei infrastructurii adecvate nevoilor acestor pacienți și din cauza insuficienței profesionale a personalului pentru a face față provocărilor.

Surprinzător, unii pacienți care au acces la tratamentul psihiatric staționar, sub regim riguros, preferă să petreacă timpul în detenție în instituții private de libertate în schimbul procesului terapeutic. Această opțiune ridică semne de întrebare și preocupări cu privire la alegerea paradoxală.

Anterior, Asociația Promo-LEX a realizat o cercetare privind condițiile precare de activitate ale Serviciului Psihiatrie Medico-Legală[1] care reflecta: încăperi în stare de avarie; lipsa sistemelor de încălzire; inaccesibilitate fizică spre instituție.

Este important să subliniem că Secția nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie este situată la etajul al doilea al clădirii și se confruntă, prin urmare, cu aceleași dificultăți

legate de infrastructură. Un aspect simplu poate ilustra nivelul de degradare al serviciului și dificultățile cu care se confruntă: clădirea se află sub nivelul unui râu subteran, ceea ce agravează nivelul de umiditate și frig din instituție, contribuind, de asemenea, la deteriorarea sa. Această condiție poate avea consecințe nefaste asupra mediului și a condițiilor de lucru pentru personal și pacienți.

Facem apel către autorități să accelereze procesul de refacere a serviciului contribuind la întreținerea sănătății mentale a utilizatorilor serviciului și la răsturnarea practicilor denaturate care au apărut pe fundalul curențelor de întreținere a instituției: preferarea detenției în închisoare în locul tratamentului spitalicesc.

Ținem să accentuăm că autoritățile de resort urmează:

- să investească în infrastructura Secției nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie, creându-i ambianța reală de tratament;
- să instruiască în personalul Secției nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie pentru a le spori capacitatea de gestionare a unui profil specific de pacienți;
- să remunereze corespunzător și competitiv personalul instituției antrenat într-o activitate care implică riscuri profesionale, dedicație și pregătiri suplimentare;
- să reglementeze procedurile de securizare a Secției nr. 10 a Spitalului Clinic de Psihiatrie;
- să aplice modele de tratament axate pe terapii ocupaționale, substituind politica strictă de sedare.

Materialul este realizat de Asociația Promo-LEX cu sprijinul financiar al Republicii Federale Germania, prin intermediul Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău (Deutsche Botschaft Chișinău) și a Fundația Soros Moldova.

[\[1\]](#)

[https://promolex.md/24143-infrastructura-precara-si-alte-probl
eme-ale-centrului-de-meicina-
legala/?fbclid=IwAR1t01y96ty_Enq4TvlPEUmGd5rfiSh-
EMi9c_Tj43l8Tht_eVAyCBv6uMc&lang=ro](https://promolex.md/24143-infrastructura-precara-si-alte-probl
eme-ale-centrului-de-meicina-
legala/?fbclid=IwAR1t01y96ty_Enq4TvlPEUmGd5rfiSh-
EMi9c_Tj43l8Tht_eVAyCBv6uMc&lang=ro)